

in je jedan dosta dugачak, pun dragocenih podataka i zapazanja, o *Aioloniju kralju širskom*, romanu koji Peri, uprkos svim dosadašnjim proučavaocima, smatra — ne prevodom sa grčkog, već originalnom latinском творевinom.

Na kraju, naglasimo još jednom da smo u ovom Perijejevom delu dobili, toliko dugo očekivanu, monografiju o antičkom romanu, koja se, zahvaljujući svojim kvalitetima, bez zavora može staviti pored već klasičnog Rodosovog priručnika kao i drugih poznatih dela iz te oblasti.

Челца Миловановић, Београд.

K. MISTAKIS, *The Language of Romanos the Melodist*. Byzantinisches Archiv, Heft 11. München, Beck 1967.

Pričujoće delo je zelo dobrodošel prispevek za gradnjo bodoče historične slovnice nove grščine. Dokler namreč nimamo dovolj monografij o jeziku posameznih bolj pomembnih avtorjih iz obdobja srednjeveške grščine, je upanje na sintezo prazno. Mitsakis je torej občutno obogatil naše znanje na tem področju.

Avtor, ki ga obravnava, je pesnik cerkvenih himn iz 6. stol. Ugodno je, da že imamo obdelan jezik še dveh pisateljev iz tega stoletja: kronista Malalo je preučeval K. Wolf (*Studien zur Sprache des Malalas, München 1911, 1912*), nekatera poglavja njegove sintakse pa je pred kratkim obdelal tudi K. Weierholt (*Studien im Sprachgebrauch des Malalas, Oslo 1963*), vendar Mitsakis te študije ni upošteval; sintaksa Moschosa, pisatelja poučnih zgodb, pa je prikazana v mojih *Etudes sur la syntaxe de Ioannes Moschos (Ljubljana 1960)*, ki jih Mitsakis tudi ne pozna. Vsak od teh treh avtorjev ima seveda druge ambicije, pri njih gre za tri različne literarne vrste, zato so v njihovem jeziku, še bolj pa v stilu vidne precejšnje razlike. Ravno zato pa, ker imamo obdelane te tri različne avtorje, je laže ugotoviti, zlasti v sintaksi, kaj je posebnost posameznika in kaj je bilo v splošni rabi, oz. na kakšni stopnji razvoja je bila pogovorna grščina v tistem obdobju. Možnost primerjanja je dana že s samim obstojem teh monografij, za marsikateri pojav pa izvede primerjavo z Malalovim jezikom že Mitsakis sam.

Mitsakis je imel za svojo študijo idealno podlago v Maas-Trypanisovi kritični izdaji Romanovih himn iz 1. 1963. Obdelal je Romanov jezik v celoti, tako glasolovje in oblikoslovje kot sintakso. Obdelava je skrbna in večinoma izčrpna. Nekoliko preskop je morda pri sintaksi sklonov, kjer ne izvemo dosti o rabi tega ali onega sklona v različnih funkcijah: pri akuzativu n. pr. sploh ne obravnava posameznih vrst. Jezikovni pojavi so prikazani v širšem okviru jezikovnega razvoja s pogostnimi navedbami začetkov neke rabe in s podatki o nadaljnjem razvoju. Ob naštevanju primerov za posamezne pojave se spušča ponekod tudi v tekstnokritična vprašanja.

Zanimivo in hkrati razveseljivo je, da Mitsakis ne obravnava besedne vrste samo v tradicionalnem smislu, ampak vključí npr. v poglavje o substantivu tudi izraze, ki vršijo funkcijo substantiva, tako n. pr. substantivirane prepozicionalne zveze (§ 57), pri adjektivu omenja prepozicionalne zveze v funkciji adjektva (§ 62), v § 67 našteva izraze, ki jih je Romanos uporabljal namesto superlativa, v § 77 tiste, ki so fungirali kot adverb itd.

Ob branju te študije pa moti, da se Mitsakis pri opisu in razlagi jezikovnih pojavov prepogosto zateka k semitskim vplivom. Take vplive je v neki meri brez dvoma čutili v Septuaginti, Novem Testamentu in preko teh v grški krščanski literaturi, vendar so nekateri jezikoslovci odločno pretiravali, ko so videli semitizem v vsakem pojavu, ki je imel paralelo v semitskih jezikih, pa je bil v klasični grški literaturi še nenavaden ali manj uporabljan. Tako je npr. v znani Blass-Debrunnerjevi slovnici Novega Testamenta marsikateri pojav označen kot semitizem, pa se je v raziskavah in debatah drugih izkazalo, da gotovo ne gre za semitizem ali da vsaj ni potrebno, da tisti pojav razlagamo s tujim vplivom. Ravno na Blass-Debrunnerjevo slovnico pa se Mitsakis zelo rad sklicuje in čeprav včasih dvomi (§ 289 op. 1) in celo citira glasove proti semitizmu (§ 78, § 80, § 242), vendar bolj nagiba na tran pristašev semitskega vpliva, le zelo redko pa se jim odtegne (n. pr. v § 143). Semitizme,

ki jih je ugotovil v Romanovih himnah je razdelil v 3 skupine (uvod, str. 2): dejanski, možni in dvomljivi semitizmi. Ob natančnejšem pregledu pa se izkaže, da se celo nekaterim semitizmom prve skupine da oporekati in pojasniti pojave z razvojem in možnostmi grščine same.

V prvi skupini je n. pr. raba števnik $\epsilon\lambda\zeta$ v funkciji nedoločnega člena. Mitsakis sam ugotavlja (§ 70), da je ta raba obstajala v helenistični grščini in navaja Polibija kot najbolj zgodnjega avtorja. Možno pa je najti števnik $\epsilon\lambda\zeta$ v tej funkciji še prej. $\text{Ἀναγνωστόπουλος, Περὶ τοῦ ἄρθρου, Ἀθηνᾶ 34 (1922), 166 s.}$ navaja kot prve primere dva pasusa iz Aristofanovih Ptičev, v. 1292 s. $\text{Πέρδιξ μὲν εἰς κάπηλος ὀνομάζετο χωλός}$ in v. 172 $\text{Οἰκίσατε μίαν πόλιν}$. Na tak pomen opozarja tudi izdajatelj in komentator Kock (Berlin 1894). Aristofan je med antičnimi avtorji pač najbolj odražal pogovorni jezik. Izraz za števnik „eden“ je tudi v drugih evropskih jezikih prevzel funkcijo nedoločnega člena, tako da v takem razvoju tudi za grščino ni potrebno računati s tujim vplivom.

Tudi rabe prepozicij ob nekaterih adverbih z lokalnim pomenom ni treba pripisovati semitskemu vplivu (§ 78). Ko je izrazna moč teh adverbov obledela, je bila opora prepozicije nujno potrebna, če je bilo treba izraziti nekdanji pomen. S prepozicijami so začeli vezati te adverbe že v predkrščanski grščini (n. pr. Polyb. 40, 6, 1). Ta način izražanja je moral biti kar dosti običajen v pogovornem jeziku tiste dobe, saj je starinski pontski dialekt še ohranil izraze kot ἀποκᾶθεν (ἀπὸ κᾶθεν), medtem ko je šel razvoj v centralnih dialektih hitreje naprej in so se take zveze umaknile novim izrazom.

Rabo distributivne podvojitve (n. pr. πρῶτῃ — πρῶτῃ), širšo rabo notranjega objekta (figura etymologica) ali nominativa namesto vokativa pa prišteva Mitsakis sicer med dvomne semitizme, vendar mislim, da je pri teh pojavih in verjetno še pri nekaterih drugih čisto nepotrebno misliti na semitski vpliv, ker so bili domači tudi grščini sami. Tudi pri vprašanju perifrastične konjugacije (§ 98) se mi zdi, da lahko pritrdimo Björcku (Ἔνν διδάσκων , Uppsala 1940, str. 66 ss.), ki smatra, da tukaj ne gre za semitizem.

Ob koncu bi imela še tele pripombe:

Netočna je formulacija v § 95, da ima gl. $\zeta\eta\upsilon$ dvojni sigmatni aorist: ἔζησα in ἔβιωσα . Z oblikami gl. $\beta\acute{\iota}\omega$ je jezik pač samo nadomeščal majnkajoče ali manj rabljene oblike gl. $\zeta\acute{\alpha}\omega$.

Nepotrebno je obravnavati opuščanje prepozicije ἐπι ob akuzativu s temporalnim pomenom (§ 204): akuzativ sam je vendar vedno lahko fungiral kot durativus.

Mitsakis je pri Romanu našel en primer pleonasične zveze finalnih veznikov ἔν᾽ ὅπως in je to rabo označil kot nenavadno (§ 278). Ta kombinacija je dejansko redka, čeprav je bilo sicer v pozni grščini, ko se je izrazna moč posameznih členic obrabila, čisto običajno, da so uporabljali po dva enakovredna veznika, na pr. $\text{ὡς ὅτι, ὡς ἵνα, ὡς ἄτε}$ i. dr. Za izraz ἔν᾽ ὅπως navaja tudi Jannaris (An Historical Greek Grammar, London 1897, § 1767) en sam mnogo poznejši primer (Prodr. 4, 339b), meni pa je znan še sledeč pasus iz pesnitve Digenis Akritas (12. stol.) X 4536 s. $\text{Ἰκέτευε τὸν συμπαθῆ, φιλόνηρωπον δεσπότην, ἔν᾽ ὅπως μεταμεληθῆ νᾶ μὴν λάβῃ τὴν ψυχὴν μου}$. V Kroniki Moreje (13/14. stol.) v. 3001 pa sta veznika ἵνα in ὅπως uporabljena v obratnem redu ἵνα pa v moderni obliki $\text{νᾶ: νᾶ ποιήσῃ κι ἄλλον (sc. κάστρον) γύρωθεν ἐκείνων τῶν βουνίων, ὅπως νᾶ κυριέψουσιν ἐκείνους γὰρ τοὺς τόπους}$.

Erika Mihevc-Gabrovec, Ljubljana.

LATEINISCH-GRIECHISCHE ELEMENTE IN FACHAUSDRÜCKEN

Im Vorwort zur 3. Auflage seines Buches¹ sagt Werner: „Wenn ich darauf, hinweise, daß der Titel nicht von lateinischen und griechischen Wortelementen sonder von lat.-griech. Fachausdrücken spricht, so meine ich damit nicht nur die Herkunft aus den beiden antiken Sprachen, sondern vor allem ihre aktuelle Form“.

¹ F. C. Werner, *Wortelemente lat. griech. Fachausdrücke*, Halle/Saale 1968.